

Angelica Băcescu-Cărbunaru

STATISTICĂ
MACROECONOMICĂ

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Coperta: Angelica Badea

Copyright © 2009
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33,
Sector 1 , București
Tel./Fax: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂCESCU-CĂRBUNARU, ANGELICA

Statistică macroeconomică / Angelica Băcescu
Cărbunaru. - București : Editura Universitară, 2009
Bibliogr.
ISBN 978-973-749-544-0

311:330.101.541

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Universitare

---

Distribuție: tel/fax: (021) 315.32.47
(021) 319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-973-749-544-0

PRIMA VERBA

*„Trecutul și prezentul nostru sunt
chezășia viitorului“ –*

(MIHAIL KOGĂLNICEANU)

În zilele noastre *știința* s-a transformat într-o autentică forță de producție, lucru ce face ca nevoia tot mai accentuată de cunoaștere să nu aibă numai un caracter abstract, teoretic, ci și unul pragmatic.

În cadrul progreselor făcute de știință pe plan național și internațional, se înscriu și progresele făcute de *Statistică*, știință mult centenară care și-a extins considerabil nu numai sfera teoretică, ci și aplicabilitățile sale practice. Faptul că în ultimul timp au apărut numeroase discipline cu pronunțat caracter cantitativ, nu numai că nu au redus *importanța statisticii*, dar dimpotrivă, într-un grad sau altul, o implică. Putem chiar afirma, fără teamă de a greși, că în secolul XX a avut loc un amplu *proces de „statisticizare“* care a cuprins pe orbita sa mai toate științele, inclusiv pe cele sociale.

Deoarece astăzi tot mai multe științe folosesc o sumedenie de informații cu privire la „status-ul magnus“ al economiei, *Statistica macroeconomică* apare nu numai ca o necesitate teoretică, ci și preponderent practică. Ca atare, apariția unei noi cărți de statistică macroeconomică se încadrează în necesitățile obiective ale învățământului, în general, și ale învățământului economic, în special.

Statistica macroeconomică se ocupă cu descrierea și analiza „fenomenelor de masă“ care au loc la nivelul economiei naționale, dezvăluind particularitățile lor de volum, structură, dinamică, conexiune, precum și regularitățile sau legile pe care le generează. Ca atare, *prima sarcină pentru statistică este cunoașterea a tot ce există, se manifestă și trebuie să fie observat în economia națională*. În una din cugetările sale, marele Caragiale spunea: „Vrei să cunoști lucrurile? Privește-le de aproape. Vrei să-ți placă? Privește-le de departe.“ De fapt, experiența umană demonstrează că numai prin cunoaștere apropiată putem câștiga înțelepciune și numai prin înțelepciune putem câștiga fericire, iar fiecare cunoștință nouă este un pas mai departe în cucerirea naturii. Cum însă procesul economic hotărăște întreg procesul istoric al omenirii, cunoașterea economiei devine o problemă de viață, de existență.

Prin metodele și tehnicile sale specifice, *Statistica macroeconomică* trebuie să ne ajute la cunoașterea adevărului, deoarece numai atunci când

umbli cu adevărul te poți simți cinstit și sănătos. Adevărul este condiția sine qua non a economistului, deoarece adevărul este stăpânul nostru, nu noi stăpânul adevărului. În statistică, ce nu este exact nu este adevăr, deci nu este nici moral, nici onest și, ca atare, nici democratic. *În economie nu este greu să găsești adevărul, e greu să ai dorința de a-l găsi, e greu să ai deprinderea de a-l culege, e greu să simți nevoia certitudinii, ca o îndreptățită nevoie spirituală, e greu să înțelegi că a ascunde adevărul înseamnă a fi necinstit.*

Statistica macroeconomică trebuie să reflecte în cifre exacte structura, funcționalitatea și comportamentul de ansamblu al sistemului complex și dinamic al economiei naționale. *Ea trebuie să ne dea posibilitatea să explicăm comportamentul sistemului economic în funcție de cauzalitatea sa.* Fiecare fenomen, de orice natură ar fi, are cauza lui, adică depinde de alt (alte) fenomene și, ca atare, fiecare efect, fiecare modificare are cauza ei. Fără a cunoaște cauzele fenomenelor nedorite din economie, nu vom putea niciodată să le îndreptăm, și, mai mult decât atât, nu vom putea să le prevenim. Cunoscând bine cauzele evoluțiilor nefirești, vom cunoaște cel puțin pe jumătate modalitățile de a scăpa de influențele lor distrugătoare.

Rolul statisticii macroeconomice este de *a pune la dispoziție toate datele necesare cunoașterii evoluției trecute, prezente și viitoare a economiei naționale.* A. D. Xenopol spunea că „Evoluția este o forță naturală care își manifestă acțiunea sa prin procesul exterior al dezvoltării”¹⁾. Așa cum în univers totul evoluează, și economia suferă un proces de evoluție continuă, evoluție care nu poate fi cunoscută decât prin cauzele ce au generat-o. Așadar, dezvoltarea este o lege a naturii, lucru ce ne îndreptățește să afirmăm că *dezvoltarea omenirii, în general, și dezvoltarea economică, în special, poate întârzia, dar nu poate fi împiedicată.* Dezvoltarea trebuie să fie concomitent și materială și morală, iar statistica are datorita de a reflecta proporțiile și disproporțiile dintre acestea.

Tot ceea ce reflectă statistica macroeconomică, atât din punct de vedere cantitativ cât și calitativ, *trebuie să servească conducerii macroeconomice.* O conducere informată va fi puternică, deoarece astăzi, mai mult ca oricând, informația este putere, informația este înțelepciune, informația este prudență. Înțelepciunea și prudența trebuie să fie busola povățuitoare a oricărui conducător, indiferent că acționează la nivel micro sau macroeconomic. Numai cu o informație macroeconomică corectă și oportună, conducătorii vor putea mișca cu ușurință carul guvernamental spre desăvârșirea lucrurilor

---

¹⁾ A. D. Xenopol, *Principiile fundamentale ale istoriei*, Iași, 1900.

pe care și le-au propus. Câtă dreptate avea Dionisie Pop Marțian, care pe la 1860 spunea: „A administra o țară, adică a îngriji de îmbunătățirea stării materiale și morale a locuitorilor ei, fără a ști peste ce dispune, unde și în ce măsură se simte trebuința de a interveni și îngrijirea de până acum ce fructe a produs, este ca și cum a medici pe un pacient nevăzut și neîntrebat de suferințele lui.“²⁾

Informația statistică trebuie să comprime timpul de decizie al celor ce conduc destinele țării, deoarece nimic nu este pentru om mai de băgat în seamă decât timpul, și de buna lui întrebuințare depind rezultatele obținute. În fond, timpul rămâne până la urmă judecătorul și selectorul cel mai neîndurător, dar cel mai drept, pentru opera de cârmuire a unei țări. De aceea se spune adesea că „numai timpurile mari nasc oameni mari și numai ideile mari fac timpurile a fi mari“.

Statistica trebuie să ne ajute să deschidem ferestrele spre viitor. Conducătorii înarmați cu o bună informație statistică nu vor mai tremura în fața viitorului, ci îl vor privi cu curaj în față, chiar dacă temporar el va fi sumbru. Ei vor trebui să fie cu ochii ațintiți spre viitor, dar să nu negligeze să privească suferința înaintașilor noștri, pentru a scuti generațiile prezente și viitoare de aceste suferințe. Așa cum spunea și Titu Maiorescu, „Viitorul este urmarea necesară și inteligibilă a prezentului; cunoscându-l pe acesta, îl cunoaștem în esență și pe celălalt“.³⁾

Pentru a îndeplini toate aceste deziderate, *este nevoie să întărim „școala statistică“, școala care să pregătească statisticieni îndrăzneți, corecți și competenți*. Școala nu poate pregăti numai profeți și geniali, dar poate face cărturari și profesioniști. Gh. Barițiu spunea că „În școală stă însăși mărimea și slava statului. În școală, ca într-o grădină mult roditoare, se seamănă sămânța cea cerească a virtuții în tinerele inimi ale pruncilor“⁴⁾. Școala, în general, deci și școala economică este sufletul națiunii. *Fără școală organizată și bine finanțată, toată națiunea are de suferit și nu ne putem aștepta să avem un stat organizat și bine cârmuit*.

O școală puternică este o școală bazată pe cărți, pe cât mai multe și mai bune cărți, inclusiv cărți de statistică. De aceea, apreciem că și această apariție editorială, la debut de secol XXI, nu face decât să completeze în mod fericit literatura economică. Marele nostru Arghezi spunea că „Trebuie să cerem cărții fericirea pe care nu i-a putut-o procura omului ignoranța“⁵⁾.

²⁾ D. P. Marțian, *Anualele statistice I* (1860), 1.

³⁾ T. Maiorescu, *Scrieri din tinerețe*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1981.

⁴⁾ Gh. Barițiu, *Scrieri social-politice*, Edit. Politică, București, 1962.

⁵⁾ T. Arghezi, *Scrieri, vol. I*, Edit. pentru Literatură, București, 1963.

Înmulțind cărțile, putem contribui la răspândirea luminii și a cunoștințelor în domeniul statisticii. România se află astăzi într-un aprig război economic, iar prezenta carte este o armă în plus cu care putem grăbi victoria spre economia de piață. „*Statistica macroeconomică*“ nu este o carte perfectă. Dar oare câte cărți sunt perfecte? Este însă o carte bună, nu numai prin ceea ce ne învață, ci și prin aceea că ne face să cugetăm peste cele cuprinse în ea.

Orânduirea celor 14 capitole este făcută logic, de la simplu la complex, de la particular la general. Lăsăm plăcerea cititorului să descopere cuprinsul acestora. Menționăm doar că cititorul va avea plăcuta surpriză de a descoperi unele capitole complet noi, alte capitole clasice prezentate într-o formă relativ originală, ca de altfel și întreaga concepție originală a cărții.

În acest sens menționăm concepția sistemică în care este tratată avuția națională și noul concept de dezvoltare durabilă (cap. 2), noua concepție a sistemului de indicatori ai resurselor umane și ai resurselor de muncă, estimarea acestor resurse în unități natural-convenționale, în unități de timp de muncă și în bani, precum și ideea „bilanțului uman al națiunii“ (cap. 3).

Interesantă este analiza sistemică a resurselor naturale, paralel cu prezentarea unor posibilități de evaluare a fondului funciar și a resurselor forestiere (cap. 4) sau raportul dintre capacitatea de finanțare a țării, datoria publică și datoria externă, plus relațiile dintre agregatele monetare (cap. 6).

Menționăm, de asemenea prezentarea sistemică, concisă și clară a Sistemului Conturilor Naționale (cap. 7), interdependența creștere economică – inflație-șomaj – și problemele asigurării comparabilității internaționale a PIB (cap. 8).

Tratarea clară, sintetică și schematică a corelațiilor și proporțiilor macroeconomice fundamentale (cap. 9) și tratarea sistemică a cererii agregate de bunuri și servicii (cap. 10), alături de problematica complexă a riscului de țară (cap. 11), constituie tot atâtea noutăți din prezenta carte.

De asemenea, nu putem să nu amintim sistemul original de indicatori ai calității vieții (cap. 12), precum și cadrul conceptual și structura indicatorilor calității și protecției mediului, conform viziunii OECD și bazat pe principiul reflectării presiunii, stării și răspunsului societății la „chemările“ disperate ale mediului (cap. 13).

În sfârșit, amintim problematica complexă și sintetizatoare a dezvoltării umane, cu originalul sistem de indicatori specifici, care ne dau posibilitatea să vedem locul pe care îl ocupăm în ierarhia țărilor lumii (cap. 14).

Cartea este utilă în primul rând studenților din domeniul economic, și nu numai, studenților de la cursurile de studii aprofundate, masterat, postuni-

---

versitare, doctoranzilor, cercetătorilor precum și tuturor celor interesați în tainele statisticii, în general, și al statisticii macroeconomice, în special.

*

* *

Voi primi cu receptivitate și respect toate observațiile și recomandările pe care le vor face cititorii, chiar dacă acestea vor avea caracter de reproșuri.

Mulțumesc *Editurii Universitare*, pentru receptivitatea și efortul material deosebit, care a făcut posibil ca această carte să vadă lumina tiparului cu o grafică excelentă.

Mai sunt, de asemenea, convinsă, că această carte este doar încă un pas spre consacrarea didactică și științifică și că cei din jur mă vor încuraja la noi creații și apariții editoriale, mult mai bune și mai complete.

Autoarea

CAPITOLUL 1

STATISTICA MACROECONOMICĂ – PARTE A STATISTICII SOCIAL-ECONOMICE

Considerații preliminare

Acest capitol ne dă posibilitatea ca, pe baza delimitării macroperspectiviei și microperspectiviei economice, să definim obiectul de studiu al disciplinei statisticii macroeconomice, precum și principalele clasificări utilizate de această disciplină.

Cuvinte cheie: macroperspectivă economică, sistem de piață, microeconomie, macroeconomie, sistem economic, statistică macroeconomică, agregate macroeconomice, CAEN (Clasificarea Activităților din Economia Națională), sectoare instituționale.

1.1. Macroperspectiva economică

Cu ce seamănă economia văzută din această perspectivă? Cu vederea pe care o poți avea din avion. Vedem în primul rând principalele elemente ale naturii – câmpii și păduri, lacuri și mări cu bogățiile respective; apoi distingem ceea ce a construit omul – orașele și satele, rețelele rutiere și feroviare, uzinele și mașinile, stocurile de produse semifabricate sau nevândute; în sfârșit descoperim oamenii înșiși cu calificările și talentele lor, cu energiile lor și cu organizarea socială.

Această perspectivă ne permite astfel să descoperim o vastă panoramă din care putem extrage, pentru a-l studia, un proces deosebit ale cărui manifestări sunt văzute în ansamblul *sistemului de piață*. Acest proces este un vast flux de cumpărări și de vânzări care compune tabloul complex al tranzacțiilor pe care îl numim *sistem de piață*. Nu toate activitățile economice intră în acest sistem sau sunt reglate de el, datorită faptului că statul joacă un rol de primă importanță în economie. Dar fără nici o îndoială activitățile de cumpărare ale menajelor și ale întreprinderilor constituie principala cauză a majorității fluxului de producție pe care îl putem identifica ca fiind produsul nostru brut, *PNB*.

Aceasta ne oferă, de asemenea, ocazia să distingem între macro și micro-economie. În *microeconomie* studiem direct motivațiile și activitățile menajelor *individuale* și ale întreprinderilor *individuale*, când acestea se angajează în procesul de cumpărare și de vânzare; examinăm de asemenea consecințele acțiunilor lor asupra *tipurilor* de bunuri și de servicii pe care le produce economia. În *macroeconomie* studiem mecanismul pieței într-un mod oarecum diferit. Căutăm motivațiile *tuturor* menajelor și ale *tuturor* întreprinderilor considerate ca „sectoare“ (sau grupuri având motivații comune) și vedem cum activitățile lor colective influențează *volumul* total al producției mai degrabă decât compoziția sa.

1.2. Necesitatea măsurării variabilelor macroeconomice

Economia națională este un sistem cibernetic, adică un sistem complex, dinamic și cu autoreglare. Noțiunea de sistem cibernetic presupune că în acest sistem cantitatea de informație este finită, că orice intrare de informații din mediu în sistem și orice ieșire din sistem în mediu sunt controlabile sau observabile. Mai mult decât atât, economia națională este un sistem deschis,

adică un sistem care nu poate fi considerat ca fiind complet izolat de mediul ambiant sub aspect informațional.

Sistemul economic a fost definit de economistul francez François Perroux ca fiind „un ansamblu coerent de instituții și mecanisme ale producției, consumului și repartiției, un stil de viață, respectiv o interpretare generală concretizată în acte ale vieții sociale, corespunzătoare unei ierarhii determinate a valorilor“.

Pentru a analiza un sistem de o asemenea complexitate, teoria economică ne oferă o multitudine de categorii economice, precum și o serie de modele macroeconomice privind relațiile dintre variabilele macroeconomice, cu scopul emiterii de ipoteze testabile pe baza acestor modele.

Teoria macroeconomică ne oferă și modele simplificate de analiză a proceselor și fenomenelor economice ale lumii reale.

Ca atare, analiza macroeconomică efectuată în scopul explicării fenomenelor și proceselor complexe și interdependente ce au loc în economie nu se poate face decât cu ajutorul variabilelor macroeconomice, care ne permit cuantificarea elementelor exprimate de categoriile economice. Astfel, creșterea economică trebuie să o reflectăm atât la nivel absolut, prin creșterea PNB real pe locuitor de la un an la altul sau de la o perioadă la alta, sau prin rata creșterii economice. Șomajul, ca dezechilibru complex pe piața muncii, trebuie exprimat ca mărime absolută prin numărul de șomeri și ca mărime relativă prin rata șomajului. Inflația, ca dezechilibru complex pe piața monetară trebuie exprimată cu ajutorul ratei inflației. Oferta de bani din economie trebuie să o exprimăm prin mărimea masei monetare iar oferta națională de bunuri și servicii o exprimăm prin intermediul PNB.

Toate aceste expresii cantitative ale categoriilor economice constituie sistemul de indicatori macroeconomici care sunt indispensabili analizei macroeconomice și de care trebuie să se ocupe statistica macroeconomică.

1.3. Obiectul statisticii macroeconomice

Statistica macroeconomică, parte a statisticii social-economice, are ca obiect studierea, sub aspectul specific obiectului statisticii ca știință, a economiei naționale în ansamblul său.

Denumirea de „Statistică macroeconomică“ include cuvântul „macro“, ce vine de la grecescul „makros“ care înseamnă „mare“, sugerând că se referă la probleme economice de dimensiuni mari, adică la nivelul economiei naționale, spre deosebire de grecescul „mikros“, care înseamnă „mic“.

Ca atare „Statistica macroeconomică“ se concentrează cu prioritate pe determinarea cantitativă și analiza calitativă a variabilelor macroeconomice, a corelațiilor dintre acestea, pe aspectele de măsurare a influențelor directe și indirecte dintre acestea, în scopul de a oferi informațiile necesare fundamentării deciziilor de politică macroeconomică.

Prin urmare „Statistica macroeconomică“ studiază latura cantitativă, în strânsă corelație cu cea calitativă, a structurii, funcționalității și comportamentului de ansamblu a sistemului economiei naționale, în strânsă conexiune cu sistemul economiei mondiale și cu mediul înconjurător.

Sistemul de indicatori macroeconomici (agregate macroeconomice) utilizate de această ramură a statisticii are la bază conceptele fundamentale utilizate în „Contabilitatea națională“, care ne oferă o imagine completă, sistematică și comparabilă a fluxurilor și activităților economice ale unei țări, pe o anumită perioadă de timp.

Sistemul de agregate macroeconomice – ca instrument de bază al practicii economice, menit să satisfacă nevoile informaționale pentru caracterizarea și analiza economiei naționale, pentru fundamentarea politicii economice și a deciziilor adoptate la nivelul economiei în ansamblu și al elementelor sale structurale – trebuie să răspundă unor cerințe esențiale ale practicii economice. Aceste *cerințe* se pot sistematiza astfel:

a) Asigurarea de informații, date statistice, care să permită caracterizarea și analiza potențialului economic al țării.

b) Asigurarea de informații, date statistice, care să permită caracterizarea și analiza rezultatelor obținute în economia națională, ca urmare a folosirii potențialului economic al țării.

c) Asigurarea de informații, date statistice, care să permită caracterizarea și analiza eficienței valorificării potențialului economic.

d) Asigurarea de informații, date statistice, care să dea posibilitatea să se caracterizeze fluxurile monetar-financiare care au loc în economie, ca urmare a desfășurării activității social-economice.

e) Asigurarea de informații, date statistice, care să permită cunoașterea și analiza nivelului de trai și a calității vieții populației.

f) Asigurarea de informații, date statistice, care să dea posibilitatea de a caracteriza și de a analiza participarea țării la circuitul de valori pe plan mondial, relațiile economice externe ale țării, dimensiunea, evoluția și eficiența acestora.

1.4. Clasificări folosite în statistica macroeconomică

În vederea măsurării activităților social-economice desfășurate în economie se impune clasificarea acestora pe genuri (grupe) de activități cât mai omogene. Clasificarea activităților social-economice (CAEN) este alcătuită dintr-un sistem de clasificări și nomenclatoare statistice cum sunt: clasificarea activităților social-economice pe ramuri, clasificarea produselor și serviciilor, clasificarea profesiilor și ocupațiilor, clasificarea fondurilor fixe etc.

Clasificarea activităților social-economice are ca principiu de bază diviziunea muncii sociale și o serie de criterii, caracteristici, care permit separarea și delimitarea activităților pe genuri omogene, pe ramuri și subramuri de activitate.

Criteriile care stau la baza CAEN sunt:

a) pentru alcătuirea secțiunilor, diviziunilor și grupelor:

1) Natura bunurilor produse și a serviciilor prestate:

– componenta lor fizică;

– stadiul de fabricație;

– necesitățile pe care le pot satisface.

2) Destinația dată bunurilor și serviciilor de către agenții economici – consum intermediar, consum final, formare de capital etc.

3) Materia primă, procesele tehnologice, organizarea și finanțarea producției.

b) pentru alcătuirea claselor:

1) producția de bunuri și servicii ce caracterizează o clasă trebuie să cuprindă majoritatea producției unităților regăsite în cadrul ei;

2) clasa trebuie să reunească unitățile care furnizează partea cea mai mare a bunurilor și a serviciilor ce o caracterizează.

Unitatea de clasificare este tipul de activitate – produsul sau serviciul prestat. În cadrul unităților de înregistrare cu activitate omogenă, acestea se încadrează în totalitate într-o anumită categorie de clasificare. În cazul unităților cu profil complex, activitățile se încadrează pe categorii de clasificare în funcție de autonomia gestionară a unităților componente și de posibilitățile de evidențiere în domeniile de gestiune a activităților pe care le desfășoară.

CAEN este o clasificare pe cinci trepte (secțiuni, subsecțiuni, diviziuni, grupe și clase).

Toate activitățile desfășurate în economie se defalcă conform CAEN pe următoarele *secțiuni*:

- Agricultură;

- Silvicultură, exploatarea forestieră și economia vânatului;
- Piscicultură și pescuit;
- Industrie extractivă;
- Industrie prelucrătoare;
- Energie electrică, termică, gaze și apă;
- Construcții;
- Comerț cu ridicata și amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor;
- Hoteluri și restaurante;
- Transport și depozitare;
- Poștă și telecomunicații;
- Activități financiare, bancare și de asigurări;
- Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate, în principal, întreprinderilor;
  - Administrație publică și apărare; asistență socială obligatorie;
  - Învățământ;
  - Sănătate și asistență socială;
  - Alte activități de servicii colective, sociale și personale;
  - Activități ale personalului angajat și gospodării personale;
  - Activități ale organizațiilor și organismelor extrateritoriale.

Clasificarea pe tipuri de activități servește în calculele macroeconomice la caracterizarea proceselor de producție, la echilibrarea resurselor și a utilizărilor de bunuri și servicii. Prin agregarea pe tipuri de activități omogene se ajunge la ramuri. În acest caz, interesează cunoașterea relațiilor de ordin tehnico-economic care se formează în procesul de producție, independent de contextul instituțional în care se desfășoară acesta.

Clasificarea activităților desfășurate în economie se reflectă în final în clasificarea unităților după felul activității.

Pentru descrierea fluxurilor de venituri, de cheltuieli și a fluxurilor financiare, subiectele economice se agregă în calculele macroeconomice pe **sectoare**, pornind de la **criteriul instituțional**.

Agregarea subiectelor economice pe sectoare stă la baza determinării agregatelor macroeconomice ce exprimă rezultatele activității economice în SCN, la caracterizarea circuitului fluxurilor monetare din economie.

Un sector este format din totalitatea unităților instituționale (instituții) care au un comportament economic analog. Comportamentul se judecă în funcție de două criterii, și anume:

- 1) funcția economică principală;
- 2) sursa de proveniență a resurselor.

În varianta extinsă, unitățile instituționale se agregă pe următoarele sectoare:

1) *Societăți și cvasi-societăți nefinanciare* – reunesc toate unitățile nefinanciare care produc preponderent bunuri și servicii destinate vânzării, iar încasările acoperă integral sau în cea mai mare parte costurile.

2) *Instituții financiare* – cuprind toate instituțiile a căror funcție principală este de a finanța și ale căror resurse sunt formate din fondurile bănești atrase și dobânzile încasate. Sectorul „instituții financiare“ cuprinde băncile, CEC-ul, cooperative de credit, case de schimb valutar etc.

3) *Unități de asigurări* – au ca funcție principală transformarea riscului individual în risc colectiv, iar principala sursă de finanțare o constituie primele de asigurare. Se cuprind unitățile care au ca obiect asigurarea de bunuri, de accidente ș.a. Nu se cuprind asigurările prin efectul legii.

Cele trei sectoare menționate se reunesc în structurarea restrânsă în *sectorul firme*. Toate cele trei sectoare au în comun faptul că predomină producerea de bunuri în sens larg, destinate pieței.

4) *Statul sau guvernul sau sectorul public* – reunește toate instituțiile al căror obiect constă, preponderent în prestarea de servicii pentru colectivitate (servicii publice), care se finanțează în principal prin plăți obligatorii.

5) *Menajele (gospodăriile, populația)* reprezintă sectorul care include unitățile instituționale rezidente a căror funcție principală o constituie consumul sau eventual producția, dacă aceasta se realizează de către întreprinzătorii individuali sau asociațiile familiale. Principalele resurse ale acestor unități provin din remunerarea muncii, din venituri din proprietate, din transferuri la alte sectoare sau din vânzarea de bunuri și servicii realizate.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. În ce constă macroperspectiva economică?
2. Care este obiectul de studiu al microeconomiei?
3. Care este obiectul de studiu al macroeconomiei?
4. De ce se spune că economia națională este un sistem cibernetic?
5. Cum a definit François Perroux sistemul economic?
6. În ce constă necesitatea măsurării variabilelor macroeconomice?
7. Care este obiectul de studiu al statisticii macroeconomice?
8. Care sunt cerințele la care trebuie să răspundă sistemul de agregate macroeconomice?
9. Care sunt criteriile ce stau la baza CAEN?
10. Cum se realizează clasificarea activităților din economia națională (CAEN)?
11. Ce este un sector instituțional?
12. Care sunt sectoarele instituționale din economie?

SECȚIUNEA I

STATISTICA AVUȚIEI NAȚIONALE

CAPITOLUL 2

AVUȚIA NAȚIONALĂ

Considerații preliminare

Pe lângă prezentarea modelului conceptual și structural al avuției naționale, acest capitol este o pledoarie împotriva modelului de dezvoltare prădalnică, canceroasă și sălbatică a avuției mondiale, apărut în special după primul Război Mondial dar și după al II-lea Război Mondial, fenomen care a dus la șomaj, foame, sărăcie, la explozia datoriei externe și în final la subdezvoltare. De aceea se militează pentru o dezvoltare durabilă, echitabilă intergenerațional și eficientă din punct de vedere economic, social și ambiental, având la bază „principiul împăcării omului cu natura“, care presupune oprirea risipei și raționalizării consumului de resurse, adică o dezvoltare durabilă și sustenabilă, cu pronunțată orientare antientropică.

Cuvinte cheie: economie mondială, șomaj, sărăcie, foame, analfabetism, datorie externă, subdezvoltare, mizerie fiziologică, degradare umană, „amarul rai socialist“, „dulcele iad capitalist“, dezordine socială, nouă ordine mondială, economie mixtă, durabilă și echitabilă, democratizarea societății și a relațiilor internaționale, previziuni oculte, paranormale și științifice, dezvoltare durabilă, dezvoltare echitabilă intergenerațional, dezvoltare eficientă economic, social și ambiental, criză a civilizației, dezvoltare prădalnică, fond mondial de dezvoltare, echitate globală, spațiu global, soldul negativ al stocului de avuție națională, producție culturală, consum cultural, patrimoniu cultural, sănătate fizică, morală și mentală, patrimoniu științific, potențial științific, potențialul confesional, stocul de sănătate, stocul de informații (capital informațional), legea entropiei, paradigma lui Roegen, societate entropică, societate antientropică, economie solară și biologică, tehnologii informaționale.

2.1. Modelul conceptual și structural al avuției naționale

Avuția națională este o categorie economică complexă care exprimă totalitatea resurselor umane, naturale, materiale acumulate, financiare și de mediu de care dispune o țară la un moment dat, indiferent dacă acestea se află pe teritoriul național sau pe teritoriul altor state.

Conform acestei definiții, structura generală a avuției naționale se prezintă ca în figura 1.:

RESURSELE UMANE	RESURSELE NATURALE	RESURSELE MATERIALE ACUMULATE	RESURSELE FINANCIARE	RESURSELE DE MEDIU
AVUȚIA NAȚIONALĂ				

Figura 1. Structura generală a avuției naționale

Prin urmare, avuția națională cuprinde totalitatea bunurilor de care dispune o națiune și care include, de regulă, bunuri materiale acumulate în decursul anilor, bunuri nemateriale, resurse umane, resurse naturale și resurse financiare. Putem, deci, afirma că avuția națională reprezintă totalitatea produselor muncii omenești stocate la un moment dat, inclusiv valoarea resurselor naturale regenerabile și neregenerabile.

Dacă ținem cont de interdependențele ce există între elementele componente ale avuției naționale precum și de cele existente între componentele avuției mondiale, putem afirma că avuția națională trebuie analizată în contextul celei mondiale, ca o parte componentă a avuției mondiale.

Multiplele relații interumane și a relațiilor de producție extinse fără precedent în ultimele decenii, precum și unicitatea anumitor elemente ale avuției mondiale întăresc această afirmație.

Indiferent că o privim la nivel național sau internațional, avuția se structurează în 3 părți principale: capitalul uman, care se apreciază ca reprezentând aproximativ 64%, capitalul natural, apreciat la aproximativ 20% și capitalul fizic, apreciat la aproximativ 16%.

Detaliind modelul structural general putem afirma că avuția națională (stocul de avuție națională) la un moment dat se poate determina astfel:

Avuția națională =	Valoarea resurselor naturale (regenerabile + neregenerabile + resursele umane). + Valoarea mediului înconjurător. + Valoarea capitalului uman (populația activă + stocul de instrucție publică + stocul de sănătate). + Valoarea capitalului fizic (capitalul fix și asimilat + capitalul circulant și asimilat + mijloacele de apărare). + Valoarea capitalului financiar (stocul de aur și metale prețioase + stocul de devize în valută + soldul datoriei externe). + Valoarea patrimoniului cultural. + Valoarea bunurilor de consum îndelungat ale populației (locuințe + bunuri de folosință îndelungată + valori de tezaur).
--------------------	---

Complexitatea formulei de calcul de mai sus sugerează volumul enorm de muncă pe care trebuie să-l depună statisticienii, atât în domeniul cercetării cât și în domeniul practicii statistice, pentru ca în final să se poată ajunge la un indicator sintetic al avuției naționale pe care să-l putem folosi atât pentru analiza evoluției acesteia în timp, cât și în comparațiile internaționale.

2.2. Avuția națională – un nou model de dezvoltare

Evoluția economiei mondiale, în special după primul Război Mondial a dovedit că țările lumii au aplicat un model de dezvoltare prădalnică, sălbatică, caneroasă.

Acest lucru a făcut ca rușinea secolului să fie astăzi șomajul, foamea și sărăcia. Astfel, 3/4 din populația globului sunt victime ale sărăciei și ale marilor dezechilibre, în timp ce 20% din populația mondială care trăiește în țările dezvoltate beneficiază de 80% din veniturile mondiale și consumă 70% din energie, 75% din metale, 85% din lemn și 60% din producția de

alimente. Paralel cu existența a peste 1 miliard de oameni înfomețați, 1/3 din populația globului este analfabetă, iar 3/4 din populația globului sunt victime ale sărăciei și dezechilibrelor.

Unele țări au ajuns la datorii externe insuportabile, cum ar fi de exemplu, Mexicul cu 193,3 miliarde \$, India cu 132,1 miliarde \$, Argentina cu 135,9 miliarde \$, Thailanda cu 62,5 miliarde \$, Vietnamul cu 21,8 miliarde \$. Și România se află într-o situație similară, cu cei aproximativ 60 miliarde \$ datorie externă din care cca. 12 miliarde datorie publică.

Asistăm, așadar, la o explozie a datoriei externe, care îngreunează considerabil procesul de dezvoltare și de creștere economică în aceste țări.

Omenirea a evoluat până acum fără a avea o anumită strategie. Civilizația noastră s-a lăsat purtată de valul ispititor, dar uneori înșelător al progresului științifico-tehnic, lucru ce a amorsat diferite bombe, cum ar fi bomba nucleară, sărăcia și poluarea mediului. Sărăcia a crescut numărul celor flămânzi (insecuritatea alimentară), lipsa de locuințe, foamea de energie, armata de șomeri etc., cu toate consecințele lor negative. Societatea actuală nu duce lipsă de timp liber, ci de timp ocupat, iar lipsa de cultură și lipsa serviciilor de sănătate generează o crasă mizerie fiziologică și o nepermisă degradare umană. În acest fel sărăcia devine vârful de lance al dezordinii sociale.

Omenirea este astăzi ca o corabie dezorientată, în derivă, care nu știe dacă să o ia spre „amarul rai socialist“ sau spre „dulcele iad capitalist“.

De fapt ce dorim noi astăzi? Dorim o nouă ordine mondială, care să ducă la redescoperirea omului cu trebuințele, aspirațiile și nevoile sale. Dorim o economie mixtă, durabilă și echitabilă, deschisă competenței loiale și în favoarea omului. Dorim democratizarea societății, accesul liber al fiecărui cetățean la conducerea treburilor țării și la controlul societății. Dorim democratizarea relațiilor internaționale.

Viitorul, așa cum spunea Guyan, nu este cel care vine spre noi, ci cel către care noi mergem. Se impune, deci, o corectare conștientă a drumului viitor pe care dorim să-l parcurgem, alegând între previziunile oculte (biblice, apocaliptice) sau paranormale (gen Nostradamus) și previziunile științifice. Trebuie să vedem de câtă continuitate și de câtă schimbare este nevoie în lumea de azi, cu toate că singura cale de supraviețuire este schimbarea.

Noul model de dezvoltare trebuie să aibă la bază „principiul împăcării omului cu natura“, adică o dezvoltare durabilă care să asigure o protecție a avuției națiunilor și a mediului înconjurător și, pe această bază, satisfacerea nu numai a nevoilor noastre actuale, dar și a generațiilor care vin, în condițiile unui management ecologic. Nu mai putem merge pe un model învechit, în

care 8 – 10% din PNB reprezintă uzura anuală a mediului înconjurător, adică nu mai putem merge pe modelul dezvoltării prădalnice.

Societatea actuală se află într-o criză structurală, politică, economică, socială și ecologică, adică ne aflăm într-o criză a civilizației. De aceea este nevoie, așa cum spunea H. Kissinger, să construim o societatea globală, cu o strategie de dezvoltare la scară planetară, care să instituie o nouă ordine economică, politică și ecologică internațională.

Noul model de dezvoltare trebuie să fie un model de dezvoltare durabilă și echitabilă intergenerațional și eficient economic, social și ambiental. De aceea, este necesar un Program mondial orientativ de perspectivă al dezvoltării durabile mondiale și al protejării avuției planetei, fără a știrbi, desigur, suveranitatea națională. Este necesar, de asemenea, un Fond mondial al dezvoltării, ca un procent obligatoriu din PIB, pentru utilizarea resurselor indivizibile ale planetei. În acest fel s-ar crea o echitate globală a gestiunii spațiului global, conform presiunii generate de populația fiecărei țări.

Se impune să judecăm creșterea economică nu după PIB, ci după PID, (Produsul Intern Durabil), adică după PIB corectat cu soldul negativ al stocului avuției naționale. Acest sold negativ al stocului de avuție națională trebuie să includă soldul negativ al resurselor naturale, soldul negativ al capitalului uman, valoarea pierderilor din mediul ecologic, pierderile din comerțul exterior, iar la toate acestea se adăugă și cheltuielile pentru apărare. În acest caz, creșterea economică durabilă o vom putea aprecia după mărimea PID/locuitor, iar dezvoltare durabilă vom avea când soldul avuției naționale este pozitiv.

Deviza dezvoltării viitoare trebuie să fie: „opriți risipa și raționalizați consumul de resurse!“ Alături de această deviză se impune creșterea cheltuielilor pentru învățământ, deoarece cea mai scumpă investiție pentru învățământ este mult mai ieftină decât ignoranța. Alfred Sauvy spunea că „ignoranța este mai uriașă decât sărăcia“, iar Grigore Moisil spunea că „cea mai scumpă știință este mai ieftină decât neștiința“. De asemenea, trebuie să creștem cheltuielile pentru cultură, care presupune o producție culturală, un consum cultural și un patrimoniu cultural, ca parte componentă a avuției naționale. În sfârșit, este necesar să muncim mai mult, deoarece munca este „tatăl bogăției“, așa cum spunea W. Petty, ea rămânând factorul primordial al dezvoltării și bunăstării omenirii. Națiunile cele mai bogate au atins acest prag tocmai prin organizarea și utilizarea eficientă a acestei bogății supreme a țării – munca.

În sfârșit, dar desigur nu în ultimul rând, este necesar să avem o națiune sănătoasă, adică cu o perfectă sănătate fizică, socială (morală) și mentală.

Pentru aceasta, nici o investiție în ocrotirea vieții oamenilor, și în special pentru prevenirea îmbolnăvirii lor nu este prea scumpă, deoarece este mai ușor să previi boala, decât să o vindeci.

La baza dezvoltării societății trebuie să stea patrimoniul cultural-științific, care este alcătuit din potențialul științific, potențialul cultural, potențialul sănătății, potențialul culturii fizice, potențialul confesional, stocul de informații, monumentele naturii și patrimoniul cultural.

Astăzi, universul nu mai este doar un univers mecanic, așa cum spunea Newton, nu mai este doar un univers de lumină, așa cum spunea Einstein, ci este un univers de comunicare, așa cum spunea Ernest Gutten, laureat al Premiului Nobel. Azi asistăm la un interesant circuit: informație – știință – putere – decizie – acțiune – cunoaștere – informație. Cu cât societatea va avea un stoc de informații (un capital informațional) mai mare, cu atât va fi mai puternică. Informațiile au început să joace un rol mai important în dezvoltarea societății decât resursele naturale.

Nu este de mirare că țările cele mai dezvoltate ale lumii sunt țările cu cel mai mare grad de instruire și cu cele mai mari cheltuieli pentru cercetare.

În SUA gradul de instruire universitară este de 23%, în Canada de 15%, în Japonia de 13%, în condițiile în care pe glob populația analfabetă peste 15 ani este de 30,5%, în țările în curs de dezvoltare este de 42%, iar în țările dezvoltate de 3,4%.

În SUA, 13% din populația adultă este analfabetă, lucru concretizat în aproximativ 25 milioane de analfabeți.

Totodată SUA cheltuiește 2,6% din PIB pentru știință și dă 40% din producția științifică mondială, deține peste 50 premii Nobel, revenind aproximativ 2 premii/10 milioane locuitori. SUA, cu 4,6% din populația globului deține 1/5 din numărul cercetătorilor științifici și ai inginerilor.

Putem, deci, concluziona, că astăzi omenirea nu trebuie să oprească creșterea economică ci trebuie să corecteze creșterea economică pentru a deveni durabilă și sustenabilă.

2.3. Orientări antientropice în utilizarea avuției naționale

Istoria dezvoltării economice demonstrează că economisirea resurselor este cel mai puternic izvor al averii, deci al bunăstării și înaintării oricărei țări spre civilizație. Totodată s-a constatat că o societate viabilă nu poate fi decât acea societate care își satisface nevoile fără a diminua perspectivele generațiilor viitoare.

Încă din 1966-1967 Kenneth Boulding și alți autori au precizat că procesul creșterii economice nu poate fi abordat în termeni pur economici și că gradul succesului economic nu poate fi măsurat numai în componentele producției și consumului. Pentru Kenneth Boulding, dezvoltarea economică este influențată de creșterea informației și de lipsa de resurse.

Mișcarea sistemului economic este propulsată în această concepție, pe de o parte, de procesul entropic, în care este vizat potențialul și, pe de altă parte, de procesul de refacere (reglare) a potențialului pe care Boulding îl leagă de informație.

El consideră că informația este materia primă a universului care lărgiște limitele prin descoperirea de noi resurse și moduri de economisire.

Se impune totodată o regândire a eficienței economice în sensul de a fi concepută în cadru mai general, deoarece și aici punctul de vedere exclusiv economic este depășit. Ea trebuie integrată în perspectiva globală a calității vieții.

Cercetătorul rus B. G. Kuznețov arată că economia teoretică a devenit la rândul ei o știință atât de exactă încât trebuie să împărtășească destinul general al științelor exacte și să opereze cu noțiunea fundamentală de nedeterminare.

O contribuție deosebită la dezvoltarea gândirii economice pe o traiectorie sistemică globală a avut-o economistul american de origine română N. Georgescu-Roegen.

Roegen a demonstrat că creșterea economică accelerată a antrenat consumuri din ce în ce mai mari de energie și, concomitent cu aceasta, deversarea în mediu a tot mai multe deșeuri și căldură. Producând tot mai mult ca să consumăm tot mai mult, la un moment dat economiștii au sesizat că bilanțurile nu se fac numai în cadrul societății, ci și între aceasta și natură. Roegen a legat deci analiza economică de lumea fizică.

Aplicând cel de al doilea principiu al termodinamicii la economie, el a contribuit la schimbarea opticii pur economice, la orientarea economiștilor în direcția preocupărilor pentru conservarea și economisirea resurselor de energie, de materii prime și spre găsirea unor soluții apte să evite degradarea mediului.

Într-o postfață la o lucrare a americanului Jeremy Rifkin, Roegen lansează o altă idee valoroasă: „*Legea entropiei*”; în forma ei extinsă, stabilește limitele materiale ale modului de viață caracteristic speciei umane, limite care leagă generațiile prezente de cele viitoare într-o aventură fără precedent în cunoștințele noastre.

Deci, el susține reevaluarea și remodelarea modului nostru de abordare a evoluției economice, politice și sociale viitoare.

Reluând *relația entropie-economie*, Roegen a generat un nou curent de gândire care converge spre *schimbarea de paradigmă economică*¹⁾.

Paradigma lui N. Georgescu-Roegen este simplă; legarea teoriei economice de lumea fizică, luarea în considerare a caracterului limitat a resurselor și în consecință, necesitatea de a acționa în direcția conservării acestora.

Obiectivul creșterii fără luarea în considerare a paradigmei entropiei conduce la risipă, la epuizarea acelor resurse care nu se regenerează, la degradarea mediului, în timp ce luarea în considerare a acestei paradigme permite formularea de obiective mult mai realiste.

Oportunitatea introducerii *paradigmei entropiei* în gândirea economică a făcut obiectul unei „conferințe dedicate paradigmei entropiei“, ținută în 1980, care a reunit un număr mare de specialiști și a editat un volum de comunicări în acest sens.

În opoziție cu „*societatea entropică*“ a apărut conceptul de „*societate antientropică*“.

Realizarea *societății antientropice* presupune trecerea de la societatea industrială, consumatoare exponențial de resurse naturale, la o societate informațională, creatoare exponențial de inteligență umană și artificială.

Aceasta presupune reindustrializarea economiei, terțIALIZAREA secundarului (industriei, construcțiilor) și secundarizarea terțiarului (serviciilor), lucru ce generează informatizarea crescândă a societății moderne.

Reconstruirea societății pe baza capacității omului de invenție, de inovare, de înnoire continuă, ar însemna așezarea ei pe o resursă practic inepuizabilă.

M. Drăgănescu arăta că era entropică intră într-un anumit stadiu final în raport cu societatea umană, lucru dovedit de o serie de studii globale bazate pe diferite modele ale societății mondiale.

Crearea societății antientropice ar deschide o *era antientropică* în istorie, spre deosebire de era entropică predecesoare.

Având în vedere stadiul final al societății entropice, pentru a supraviețui este necesar fie să se găsească efecte antientropice, fie să se ajusteze societatea la o *economie solară și biologică*.

Singura ramură care se bazează pe o energie solară și biologică este agricultura. Deci, dacă nu vor fi găsite efecte antientropice în celelalte ramuri, soluția va fi trecerea la o economie agrară postindustrială, lucru ce desigur nu înseamnă reîntoarcerea la stadiul unei agriculturi înapoiate.

---

¹⁾ Noțiunea de „paradigmă“, în sensul de manieră de gândire, tipar, calapod, model, a fost introdusă în 1962 de profesorul de istoria științei din SUA Thomas S. Khun în lucrarea „Istoria revoluțiilor științifice“, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 53.

Ridicarea ponderii agriculturii în structura economiei, în condițiile unui nivel înalt al dezvoltării forțelor de producție, nu poate fi un semn de înapoiere economică, ci o cale de asigurare în cele mai bune condiții a necesităților productive și neproductive ale societății. Exportul de produse agricole nu mai este astăzi o expresie a rămânerii în urmă sau a slăbiciunii pe piața mondială.

O economie unde se face o mare risipă de resurse materiale și umane este *entropică*. O economie dezvoltată trebuie să fie *antientropică*, deși astăzi nici o economie nu are caracter antientropic. De asemenea, nu orice economie agrară este antientropică.

Caracterul entropic sau antientropic al economiei depinde în mod hotărâtor de sistemul social și politic, precum și de sistemul tehnologic al economiei, care realizează un consum redus de materii prime și energie.

Tehnologiile actuale bazate pe principiile mecanicii, în marea lor majoritate, sunt tehnologii energofage și risipitoare de resurse.

Noile *tehnologii informaționale* apar ca o direcție de rezolvare a problemelor resurselor materiale și energetice și deci de obținere a *negentropiei*, condiție de bază a progresului economiei naționale pe coordonate antientropice.

Restructurarea industriei românești trebuie făcută în direcția unor activități industriale mai eficiente, rod al noilor direcții de progres tehnic și științific. Dacă procesul de restructurare se face cu ajutorul țărilor industrializate, trebuie să fim atenți la tendința acestora de a deplasa structuri industriale învechite spre țările mai puțin dezvoltate, pentru a le menține în stare de dependență economică.

Până astăzi pacea, securitatea, dezvoltarea și progresul popoarelor depindea esențialmente de disponibilitățile de resurse.

Astăzi însă progresul nu se mai bazează exclusiv pe exploatarea resurselor solului și subsolului, ci pe baza exploatării resurselor proprii inteligențe și creativități ce se dovedesc infinite. În condițiile actuale deținătorii științei și tehnicii sunt deținătorii reali și potențiali ai puterii. Știința înseamnă cunoaștere, iar cunoașterea înseamnă putere.

Japonia de exemplu, dădea în 1961 circa 20 000 de absolvenți ai institutelor tehnice, iar astăzi dă aproximativ 100 000 pe an.

Cunoștințele se dezvoltă prin informații.

Informația devine astfel sursă de putere. Cei ce dețin mai multe informații devin potențial o putere mai mare. Monopolul asupra unor informații științifice este similar cu monopolul asupra mijloacelor materiale, constituind temelia puterii pentru cei ce-l dețin.

Astăzi, se constată o relație de dependență reciprocă între puterea financiară și puterea informațională, informația devenind o putere la fel ca și forța fizică sau armele.

Problema resurselor este astăzi mai mult o problemă de natură politică și calitativă, decât economică și cantitativă.

Stăpânirea conceperii și fabricării de produse este cea care crește potențialul unei națiuni.

2.4. Avuția națională și bunăstarea populației

De ce ne interesează atât de mult avuția națională? Mai exact, care este legătura între *avuția națiunilor* și *bunăstarea locuitorilor lor*?

Întrebarea nu este lipsită de semnificație, căci legătura între *avuție* și *bunăstare* nu are forma unei cauzalități fizice directe. De exemplu, India are cel mai important șeptel din lume, dar contribuția acestuia la nivelul de viață al indienilor este mult mai scăzută decât a noastră. Tot așa, putem aminti că stocul american de bunuri capitale nu era foarte diferit în 1933 de cel din 1929, ceea ce n-a împiedicat ca un an să fie marcat de o mizerie neagră, iar celălalt să înregistreze o prosperitate notabilă.

Deci, existența unei *avuții fizice* considerabile nu garantează prin ea însăși, dar permite pur și simplu un nivel de viață ridicat. Numai în măsura în care această avuție fizică se aliază cu o *populație întreprinzătoare*, își exercită efectul puternic de pârghie; această interacțiune nu este un fenomen mecanic care poate fi considerat ca dobândit, ci un proces *social* complex, căruia trebuie să începem acum să-i explorăm mecanismele.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Ce este avuția națională?
2. Care este structura generală a avuției naționale?
3. De ce avuția națională trebuie analizată în contextul avuției mondiale?
4. Care a fost efectul dezvoltării prădalnice, sălbatice a avuției naționale?
5. Ce dorește astăzi omenirea?
6. Care este principiul de bază al noului model de dezvoltare?
7. Ce înseamnă o dezvoltare durabilă?
8. Care trebuie să fie deviza dezvoltării viitoare?
9. Care este deosebirea dintre Produsul Intern Brut (PIB) și Produsul Intern Durabil (PID)?
10. Ce înseamnă o națiune sănătoasă?
11. Care este izvorul averii, al înaintării omenirii către civilizație?
12. Care este concepția lui Kenneth Boulding despre creșterea economică?
13. Care este concepția lui Nicholas Georgescu-Roegen despre creșterea economică?
14. În ce constă „Paradigma lui N. Georgescu-Roegen“?
15. Care este deosebirea dintre societatea entropică și cea antientropică?
16. Care este deosebirea dintre tehnologiile actuale și cele informaționale?
17. Explicați de ce astăzi informația devine putere.
18. Care este legătura dintre avuția națiunilor și bunăstarea populației?

CAPITOLUL 3

STATISTICA RESURSELOR UMANE (CAPITALUL UMAN)

Considerații preliminare

Parcurgând acest capitol avem posibilitatea să regăsim conceptul, structura și dimensiunile resurselor umane, raportul resurse umane – resurse de muncă – populație ocupată – populație neocupată, indicatorii balanței resurselor de muncă și cei ai balanței utilizării timpului de lucru, sistemul de indicatori ai resurselor umane și ai resurselor de muncă, ai utilizării, neutilizării, ai calității și eficienței acestora. Vom regăsi, de asemenea, o serie de posibilități de estimare și evaluare a resurselor de muncă, bilanțul uman al națiunii și modalitățile de analiză statistică a eficienței utilizării forței de muncă, cu accent deosebit pe productivitatea muncii.

Cuvinte cheie: avuție națională, resurse umane, resurse de muncă, balanța resurselor de muncă, populație activă, obișnuit activă și curent activă, populație ocupată și neocupată, populație inactivă, obișnuit non-activă, curent non-activă și ocupată, balanța timpului de lucru, ocupare deplină („integrală“) a forței de muncă, șomeri și rata totală sau specifică a șomajului, volum, structură, densitate, distribuție, densitate și mobilitate a resurselor umane și resurselor de muncă, intensitatea umană a activității economice, nivel de trai, conviețuirea familială, coeficienți marginali ai resurselor umane, resurse demoeconomice ocupate, neocupate și disponibile, productivitatea muncii sociale și intensitatea umană a producției sociale, bilanțul uman al națiunii, resursele spirituale ale națiunii, eficiența utilizării forței de muncă și productivitatea muncii la nivelul economiei naționale.

3.1. Resursele umane – concept și dimensiuni naționale și mondiale

Dacă ar fi să dăm o definiție, am putea spune că prin **capitalul uman** (resursele umane) înțelegem capacitatea specific omenească care exprimă totalitatea aptitudinilor fizice, intelectuale, psihice și morale ale unei colectivități, de a acumula cunoștințe, experiențe, deprinderi, de a inova, de a inventa în scopul creării de bunuri materiale, valori spirituale și alte valori umane puse în slujba umanității.

Pornind de la această definiție, am putea afirma că putem evalua capitalul uman cumulând stocul de inteligență cu stocul educațional, cu stocul de sănătate, cu stocul de cultură și cu stocul de știință.

Theodor W. Schultz și Gari Becker defineau capitalul uman ca fiind capacitatea productivă, intelectuală a omului, ca urmare a pregătirii sale profesionale.

Ca orice capital, capitalul uman se realizează prin investiții specifice. Investițiile în capitalul uman reprezintă totalitatea cheltuielilor materiale, financiare și cu servicii, exprimate în unități bănești sau în echivalent de timp de muncă, pe care le avansează familia, societatea și individul în vederea asigurării condițiilor de viață și desăvârșirii personalității umane din momentul concepției fătului și până la lansarea ființei umane în activități social-economice utile. Aceste intervenții dau costul și valoarea omului.

Desigur, omul trebuie privit atât cu valoarea economică cât și cu valoarea sa socială. Valoarea teoretică medie a unui om depinde de capacitatea sa biologică, de capacitatea intelectuală (pregătirea profesională), de utilizarea timpului de muncă, de speranța de viață activă, de speranța de viață sănătoasă, de experiența practică și de locul de muncă adecvat.

În 1999 **populația globului** a atins 6 miliarde persoane, din care aproximativ 0,37% o reprezintă populația României. Cu 8000 de ani înainte de era noastră se apreciază că existau pe glob aproximativ 10 milioane locuitori și că dacă n-ar fi existat fenomenul mortalității astăzi am fi fost 84 miliarde locuitori pe glob.

Au fost necesare sute de mii de ani pentru a se atinge cifra de un miliard de persoane. Al doilea miliard a fost atins în următorii 75 ani, al treilea în următorii 37 ani, al patrulea în următorii 13 ani, al cincilea în următorii 11 ani și al șaselea miliard de persoane în următorii 10 ani. Dacă rata de creștere a populației se va menține la nivelul anului 1974, adică de 2%, în 700 ani

populația globului va ajunge la 150 miliarde locuitori, adică 1 om pe metru pătrat.

Totuși, omenirea conștientizează implicațiile unei asemenea evoluții, lucru dovedit de faptul că ritmul de creștere a populației globului a scăzut de la 2% la 1,7%. Astăzi, densitatea medie a populației globului este de aproximativ 42 locuitori pe km². O excepție o face Asia, care deține 60,4% din populația mondială și care are o densitate de 107 locuitori/km².

Nu lipsit de interes este să analizăm **structura populației globului**. O primă constatare este aceea că aproximativ 3/4 din populația globului trăiește în țările în curs de dezvoltare, lucru care nu este deloc îmbucurător. Populația tânără (0-15 ani) reprezintă 31,5%, populația adultă (15-65 ani) reprezintă 62%, iar populația vârstnică (peste 65 ani) reprezintă 6,5% din populația globului.

În mediul urban trăiesc aproximativ 2,63 miliarde persoane (adică aproximativ 43,8%), iar în mediul rural 3,37 miliarde persoane (adică aproximativ 56,2%). Există țări cu un grad de urbanizare de peste 90%, cum ar fi: Belgia și Islanda cu 92%, Venezuela cu 93%, Israel cu 91%, Kuwait cu 97%, Singapore cu 100%, Uruguay cu 90%.

Alte țări au un grad de urbanizare cuprins între 80% și 90%, cum ar fi: Suedia cu 83%, Marea Britanie cu 89%, Libia cu 86%, Danemarca cu 85%, Chile cu 84%, Noua Zeelandă cu 86%.

Țările cu grad de urbanizare între 70-80% sunt reprezentate de: Franța cu 73%, Belarus cu 71%, Ucraina cu 70%, Estonia cu 73%, Spania cu 76%, Rusia cu 76%, iar țările cu grad de urbanizare sub 15% sunt reprezentate de: Ruanda cu 6%, Burundi cu 7%, Etiopia cu 13%, Nepal cu 14%.

România se încadrează în grupa țărilor cu un grad de urbanizare între 50-60%, având un procent de 55%, alături de Slovacia cu 59%, Iugoslavia cu 57%.

Astăzi asistăm la un proces de restrângere a lumii rurale de la 71,7% în 1950 la 55% în 2000, ponderea cea mai mare a populației rurale regăsindu-se în Asia cu 66% și în Africa cu 65,3%. Amintim de asemenea că gradul de ruralizare în Europa este de 25%, în America de Nord și Centrală de 26%, iar în America de Sud de 22%.

Restrângerea lumii rurale are loc ca urmare a presiunii fluxului sat-oraș, în special la populația de 25-35 ani. Slăbirea presiunii demografice asupra orașului se poate face numai dacă se creează locuri de muncă la sate, așa cum a procedat China, care în ultimii 25 ani a creat peste 100 milioane noi locuri de muncă în mediul rural. De asemenea, asistăm la un flux demografic în țări mai puțin dezvoltate – țări dezvoltate, ca urmare a dife-

rențelor mari de dezvoltare economică dintre țările globului, precum și la o polarizare tot mai accentuată dintre bogați și săraci. De fapt, în multe țări, printre care și România, mirajul orașului a pustiit unele localități rurale, lucru ce a determinat și o marginalizare a lumii rurale, paralel cu restrângerea acestora.

Dacă în 1900 existau pe glob cca 50 orașe cu peste 100 000 locuitori, în 1990 erau 682 orașe cu peste 1 milion locuitori, iar în 2015 se apreciază că vor exista 1 657 orașe cu peste 1 milion locuitori. Numai în Asia există astăzi 340 orașe cu mai mult de 1 milion de locuitori. Există însă și 15 orașe cu peste 10 milioane locuitori, dintre care amintim Tokio cu 26,2 milioane, Sao Paulo cu 16,4 milioane, New York cu 16,3 milioane, Mexico City cu 15,6 milioane, Bombay și Shanghai cu câte 15,1 milioane, Los Angeles și Beijing cu câte 12,4 milioane, Calcutta cu 11,7 milioane, Seul cu 11,6 milioane, Jakarta cu 11,5 milioane, Buenos Aires cu 11 milioane, Tianjin cu 10,7 milioane, Osaka și Lagos cu 10,3 milioane locuitori.

Amintim, de asemenea că pe glob se vorbesc aproximativ 3 000 de limbi în 12 000 de dialecte.

Numărul de decese în 1997 era de 52 milioane pe an (aproximativ cât populația Franței), de 139 726 persoane pe zi, de 5 822 persoane pe oră și de 97 persoane pe minut. Menționăm că locul întâi între cauzele de deces îl dețin accidentele de circulație, care în perioada 1900-2000 numai în SUA au fost de 1 600 000, plus 54 milioane de răniți, față de numai 576 288 morți în războaie, plus 978 640 răniți. Ce este mai grav este că 2/3 din accidentele mortale s-au înregistrat la persoanele între 20-30 ani.

În ceea ce privește **natalitatea**, menționăm că, de regulă, la nivelul globului, raportul dintre sexe este de 105 băieți la 100 fetițe, raport care mai târziu, după vârsta de 15-20 ani se echilibrează, deoarece mortalitatea la băieți este mai mare.

În țările vest-europene constatăm că aproximativ 4% din familii sunt fără copii, 7% au câte un copil, 59% au câte 2 copii, 24 % au câte 3 copii și 6% au câte 4 copii, iar numărul mediu de copii pe o familie este de 2,21. Dacă în țările est-europene ritmul de creștere al populației a fost negativ, în perioada 1995-2000, în țările dezvoltate a fost de 0,3%, în țările în curs de dezvoltare a fost de 1,7%, iar în țările mai puțin dezvoltate de 2,6%. Se apreciază că în 2025 populația globului va fi de 8,039 miliarde persoane.

Dacă în 1998 **densitatea populației globului** era de 39 locuitori/km², în 2025 se apreciază că va fi de 59 locuitori/km². Mai grav este însă faptul că astăzi există pe glob peste 960 milioane analfabeți și cam peste un miliard